

## บทคัดย่อ

โครงการวิจัย การศึกษาการฟื้นฟูอัตลักษณ์การแต่งงานของคนภูไท เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในการแต่งงาน กรณีศึกษาคนภูไทในหมู่บ้านนาโค ตำบลนาโสก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของคนภูไทด้านประเพณีการแต่งงานตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน (ตั้งแต่ยุคเกษตรยังชีพ พ.ศ. 2490 ถึงปัจจุบัน) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงประเพณีการแต่งงานของคนภูไท ตลอดจนการหาแนวทางในการลดค่าใช้จ่ายในงานแต่งงาน โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ระหว่างนักวิจัยกับชุมชน ซึ่งมีขั้นตอนการสัมภาษณ์เชิงลึก สันทนากลุ่มย่อย จัดเวทีชาวบ้าน การสังเกตการณ์ เป็นต้น ทั้งนี้ผู้ศึกษาใช้แนวคิดอัตลักษณ์ แนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงสังคม วัฒนธรรมอีสานในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผลการศึกษาปรากฏดังนี้

คนภูไทเรียกประเพณีการแต่งงาน ว่า “การเฝ้าป่าซุ” ประเพณีการแต่งงานของคนภูไท เป็นประเพณีที่สืบทอดมาจากโบราณ ซึ่งกำหนดจากคติความเชื่อของสังคมบรรพบุรุษ คือ สิตสิบสองกองสิบสี่ และความเชื่อทางศาสนา ทั้งนี้ประเพณีการแต่งงานของคนภูไทนั้นมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบในการจัดงานมาเรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบัน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าอัตลักษณ์ด้านประเพณีการแต่งงานนั้นมีทั้งหมด 9 อัตลักษณ์ ดังนี้ อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย ทั้งนี้อัตลักษณ์ดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลง คือ จากในอดีตใส่ชุดภูไทในการแต่งงาน แต่มาในปัจจุบันก็ใส่ชุดตามสมัยนิยมของสังคม เช่น ชุดราตรี ชุดไทย เป็นต้น อัตลักษณ์ทางภาษา ในประเพณีการแต่งงานนั้นคนภูไทจะใช้ภาษาภูไทที่เป็นคำพยานในการจรรยาสุขอ แต่ปัจจุบันการใช้คำพยานลดน้อยลง อัตลักษณ์ความแตกต่างระหว่างบทบาทของหญิงชาย ชายเป็นใหญ่ ซึ่งปัจจุบันนั้นชายหญิงมีบทบาทเท่าเทียมกัน แต่หญิงต้องให้ความเคารพชายเช่นเดิม อัตลักษณ์ด้านความเชื่อ เชื่อเรื่องต้นแบบ เชื่อเรื่องเหนือธรรมชาติ อัตลักษณ์ในด้านการให้ความเคารพนับถือผู้ที่อาวุโส และให้ความสำคัญกับญาติพี่น้อง อัตลักษณ์ด้านความอ่อนน้อมถ่อมตน ให้เกียรติผู้อื่น อัตลักษณ์ด้านความกตัญญู ตอบแทนบุญคุณซึ่งกันและกัน อัตลักษณ์ด้านความมีสัมพันธไมตรีที่ดี และอัตลักษณ์ด้านความสามัคคีกัน ซึ่งในปัจจุบันนั้นอัตลักษณ์เหล่านี้มีความสำคัญลดน้อยลง และการดำรงอัตลักษณ์ดังกล่าวจะซ้อนทับการดำรงอัตลักษณ์เพื่อให้สังคมยอมรับ นอกจากอัตลักษณ์ที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ในประเพณีการแต่งงานของคนภูไทนั้นยังมีการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ขึ้นมา เมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนอื่น ๆ เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงประเพณีการแต่งงานของคนภูไทนั้น ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงคือการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ ชุมชน สังคม อาชีพ รายได้ การศึกษา และฐานะทางสังคมของปัจเจกบุคคล การแต่งงานกับคนต่างวัฒนธรรม และการแพร่กระจายของวัฒนธรรม ซึ่งปัจจัย

เหล่านี้ ส่งผลให้ขั้นตอนในประเพณีการแต่งงานมีการเปลี่ยนแปลง คือ มีขั้นตอนบางขั้นตอนเพิ่มขึ้นมา และขั้นตอนบางขั้นตอนที่เคยปฏิบัติกันมาตั้งแต่อดีตก็หายไป

จากการศึกษาการหาแนวทางลดภาระค่าใช้จ่ายในการจัดงานแต่งงานนั้น พบว่า แนวทางที่จะทำให้ชุมชนสามารถลดภาระค่าใช้จ่ายได้คือ ใช้พลังของชุมชน และใช้อัตลักษณ์และคุณค่าที่อยู่ในประเพณีการแต่งงานจูงใจให้คนในชุมชนลดค่าใช้จ่ายในการแต่งงาน ซึ่งรายการที่จะสามารถลดภาระค่าใช้จ่ายได้คือ ค่าใช้จ่ายที่พ่อล่ำมเลี้ยงต้อนรับคนที่ไปส่งในวันแต่งงาน ค่าอาหาร ค่าเครื่องดื่ม ค่าเช่าชุดเจ้าบ่าวเจ้าสาว ค่าแต่งงาน ค่าพิมพ์การ์ดเชิญ และค่ามหรสพ (เครื่องดนตรี อิเล็กทรอนิกส์) เป็นต้น

จากการศึกษาดังกล่าวได้มีข้อเสนอแนะต่อชุมชนและภาคส่วนต่างๆ ดังนี้ คนในชุมชนนั้นเมื่อจะมีการจัดงานแต่งงานสิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงคือ ต้องคำนึงถึงคุณค่าของการจัดงานแต่งงานอย่างแท้จริง ชุมชนควรมีการจัดตั้งเครือข่ายการศึกษาเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการเปลี่ยนแปลง ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นต้น และองค์กรภาครัฐต่างๆ ควรเข้ามาสนับสนุนหรือกระตุ้นให้ชุมชนเกิดการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงามของชุมชนไว้ นอกจากนี้ถ้ามีการศึกษาครั้งต่อไป ประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาคือ ควรมีการศึกษาทุกประเพณี พิธีกรรมที่คนภูเก็ตในชุมชนร่วมกันปฏิบัติมา เพราะประเพณีพิธีกรรมต่างๆ ที่ชุมชนปฏิบัติกันมาจะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ควรมีการศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นเมื่อประเพณีและวัฒนธรรมดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลง และควรมีการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ของชุมชนอย่างรอบด้าน ตลอดจนศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ ทั้งนี้เพื่อให้คนในชุมชนเกิดการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมที่ดีงามของตนเองไว้ ซึ่งจะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืนของคนในชุมชนต่อไป

**ศัพท์คำสำคัญ :** อัตลักษณ์/การแต่งงาน/ภูเก็ต/ค่าใช้จ่าย